

Metódy hodnotenia správy IT s ohľadom na ľudský faktor

*IT governance evaluation methods
with respect to the human factor*

Ing. Renata Janošcová, PhD.
Vysoká škola manažmentu v Trenčíne
rjanoscova@vsm.sk

Vysoká škola manažmentu v Trenčíne / CityU of Seattle programs

International Workshop on Knowledge Management
14th IWKM

7 – 8 November

Bratislava 2019

Znalostný manažment a využitie IT

- **Riadenie znalostí** je spojené s využívaním IT technológií v rôznych oblastiach z dvoch dôvodov
  - Na jednej strane **použitie IT podporuje efektívny znalostný manažment** a riadenie znalostí
  - Na druhej strane **znalostný manažment** v oblasti správy a riadenia IT **zvyšuje jej efektivitu** (Bin-Abbas & Bakr, 2012)
- Preto je potrebné zdôrazniť princípy znalostného manažmentu aj v správe IT (*IT governance*) pre účinné a efektívne využívanie IT

Klíčové dokumenty

- Na tento účel vydali rôzne organizácie viac dokumentov, medzi klíčové patria:
  - **COBIT** - *“Control objectives for Information and Related Technologies”*
  - **ITIL** - *“IT Infrastructure Library”* britského úradu
  - **ISO 20000** - štandard systému manažérstva IT služieb
  - **ISO 38500** - štandard spojený s princípmi správy IT
- Správa IT na základe COBIT sa zaoberá poskytovaním *“podpory pre obchodné požiadavky”* organizácie
- **COBIT poskytuje riadenie podľa Schwartz-Demingovho procesu “PDCA”**
  - **Plan, Do, Check, Act**, pokiaľ ide o disponibilné IT zdroje
- **Všeobecný pohľad na základe COBIT je uvedený v Tab. 1**

COBIT

Tabuľka 1: Správa IT, COBIT - správa cieľov, procesov, zdrojov a kritérií

Cieľ: IT podpora biznis potrieb

Proces

(podľa Demingovho cyklu P-D-C-A)

č	Cyklus	Popis (v zmysle COBIT)	Zdroje	Kritériá
1	(P-Plan) Plánuj	Plánovanie a organizovanie	• Dáta • Aplikačné systémy • Technológie • Vybavenie • Ľudia	• Kvalita • Dôvera • Bezpečnosť
2	(D-Do) Urob	Získanie produktu a implementácia		
3	(C-Check) Kontroluj	Dodanie a podpora		
4	(A-Act) Štandardizuj	Monitorovanie a evaluácia		

ISO 20000 a ITIL

Tabuľka 2: Manažment IT služieb, ISO 20000, ITIL

Cieľ: Efektívny manažment a implementácia IT služieb

Proces (podľa Demingovho cyklu P-D-C-A)

č	Cyklus	Popis (v zmysle ISO 20000)	Základné potreby	Požiadavky na riadenie	
1	(P-Plan) Plánuj	Plánovanie manažmentu služieb	<ul style="list-style-type: none"> • Obchodné požiadavky • Spokojnosť ľudí: zákazníkov a IT tímu	<ul style="list-style-type: none"> • Kapacita • Kontinuita • Preskúmanie • Bezpečnosť • Rozpočtovanie a účtovníctvo • Úroveň služieb	<ul style="list-style-type: none"> • Konfigurácia • Zmena • Incidenty a iné problémy • Obchodné vzťahy • Dodávatelia • Nové vydanie
2	(D-Do) Urob	Implementácia plánu			
3	(C-Check) Kontroluj	Monitorovanie meranie a preskúmanie	<ul style="list-style-type: none"> • Poskytovanie servisu • Zmena: nové služby		
4	(A-Act) Štandardizuj	Neustále zlepšovanie	<ul style="list-style-type: none"> • Iné súvisiace činnosti		

ISO 38500

Tabuľka 3: Správa IT, ISO 38500 – princípy a proces správy IT

Cieľ: Hlavné zásady pre efektívne, účinné a akceptovateľné využívanie IT

Proces

č.	Cyklus	Popis (v zmysle ISO 38500)	Základné body
1	(E-Evaluate) Evaluácia	IT podpora obchodných požiadaviek (činností a projektov)	<ul style="list-style-type: none"> • Zodpovednosť: jednotlivcov a skupín • Stratégia: IT je v súlade so stratégiou organizácie • Akvizícia: nadobúdanie IT z opodstatnených dôvodov • Výkonnosť: založená na podporu podnikania organizácie
2	(D-Direct) Riadenie	Prijímanie primeraných rozhodnutí	<ul style="list-style-type: none"> • Zhoda: s povinnou legislatívou a predpismi
3	(M-Monitor) Monitorovanie	Monitorovanie aktuálneho stavu	<ul style="list-style-type: none"> • Ľudské správanie: odozva na potreby všetkých zainteresovaných ľudí v tomto procese

Integrovaný hodnotiaci rámec

- **Nový prístup** (Bin-Abbas, Bakry, 2014)
  - Pokúša sa **integrovat' hlavné kontrolné prvky** spojené so **základnými požiadavkami** v oblasti správy IT, **pomocou dostupných kľúčových odporúčaní s dôrazom** na dodržiavanie **zásad znalostného manažmentu**
- **Jednoduchý integrovaný prístup hodnotenia správy IT v organizácii**
- **Tento prístup umožňuje identifikovať** kľúčové silné a slabé stránky v správe a riadení v IT v organizácii, na základe ktorých môžeme odvodiť **budúce smerovanie IT** v organizácii

Jednoduchý integrovaný prístup hodnotenia správy IT v organizácii

- **Cielený prístup k hodnoteniu a riadeniu IT je založený na nasledujúcich piatich zásadách:**
  - **Kontinuálny vývoj:** nutnosť **reagovať na zmeny, rastúce problémy a príležitosti** v organizácii;
  - **Integrácia kľúčových požiadaviek:** nutnosť **integrovat' kľúčové prvky** v rámci riadenia IT;
  - **Zjednodušenie:** kladie sa **dôraz na základné všeobecné požiadavky bez podrobností k jednotlivým situáciám**;
  - **Znalostný management:** podpora **zdieľania znalostí a vedomostí medzi zapojenými ľuďmi**;
  - **Opatrenia na posudzovanie:** **premietnutie základných všeobecných požiadaviek do správy IT**, opatrenia môžu byť **rozdelené z hľadiska dôležitosti a implementačnej úrovne**.

Základné princípy STOPE stratégie

- **Pre základné požiadavky správy IT sa využíva STOPE stratégia**
- **Obsahuje 5 základných domén**
  - **Stratégia (*S - Strategy*)**
  - **Technológie (*T - Technology*)**
  - **Organizácia (*O - Organization*)**
  - **Ľudia (*P - People*)**
  - **Prostredie (*E - Environment*) (Bakr, 2004)**
- **STOPE stratégia umožňuje navrhnuť zlepšenia v jednotlivých doménach na základe stavu a očakávaní v rámci jednotlivých domén**

Ciel': Integrovaný pohľad správy IT

Proces (Six Sigma – model DMAIC)

č.	Cyklus	Popis (v zmysle Six Sigma)	STOPE domény	Riadenie: znalostný manažment
1	(D-Define) Definuj	Aktuálny stav	<ul style="list-style-type: none"> • (S) Stratégia: IT stratégia a jej začlenenie do stratégie organizácie • (T) Technológie: nadobúdanie a prevádzkovanie primeraných technológií • (O) Organizovanie: efektívnosť IT • (P) Ľudia: všetci dotknutí na všetkých úrovniach • (E) Prostredie: predpisy, praktiky a vzťahy 	<ul style="list-style-type: none"> • Pripravenosť: dostupnosť znalostí • Nadšenie ľudí: pre užitočné znalosti • Postoj ľudí: etika a inteligencia (logika) • Integrácia: znalostné aktivity • Synergia: kolektívna múdrosť medzi ľuďmi (zdieľanie znalostí) • Aplikovanie: na všetkých úrovniach • Prostriedky: tvorba sietí • Meranie: účinnosť a kvalita
2	(M-Measure) Meraj	Výkonnosť: prevádzka a produkt		
3	(A-Analyze) Analyzuj	Porozumenie: silné a slabé stránky		
4	(I-Improve) Zlepšuj	Prevádzka a produkt		
5	(C-Control) Riad'	Udržiavanie a príprava na ďalšie kolo		

Použitie jednoduchého prístupu hodnotenia správy IT

Hodnotenie správy IT - Doména „Ľudia“

- 1- Dokumentácia je dostupná a využíva sa;
- 2 - Úroveň povedomia IT benefitov;
- 3 - Úroveň povedomia IT benefitov v organizácii z pohľadu bežných užívateľov;
- 4 - Znalosti a tréningové kurzy pre manažment a zamestnancov;
- 5 - Odborná kvalifikácia a IT kurzy pre zamestnancov IT oddelenia;
- 6 - Rozdelenie zodpovednosti pre zamestnancov IT oddelenia;
- 7 - Popis práce a zodpovednosť pre zamestnancov IT oddelenia;
- 8 - IT zodpovednosť pre interných užívateľov je definovaná;
- 9 - IT zodpovednosť pre externých užívateľov je definovaná;
- 10 - Používanie zdieľania znalostí medzi všetkými zúčastnenými ľuďmi.

Hodnotenie správy IT - Doména „Technológie“

- 1 - Dokumentácia je dostupná a využíva sa;
- 2 - Zariadenia sú vhodné pre zabezpečenie obchodných požiadaviek;
- 3 - IT infraštruktúra je vhodná pre zabezpečenie potrieb organizácie;
- 4 - Aplikačné systémy sú vhodné pre zabezpečenie potrieb organizácie;
- 5 - Dátové systémy sú vhodné pre zabezpečenie potrieb organizácie;
- 6 - Integrácia servisov je dostupná;
- 7 - Meranie bezpečnosti poskytuje vhodnú ochranu;
- 8 - Štandardy sú používané pre služby;
- 9 - Help desk existuje a je používaný;
- 10 - Webová stránka pre zdieľanie znalostí.

Hodnotenie správy IT v kategórii "Ľudské zdroje"

č. [i]	Kontrolný prvok	Dôležitosť					w[i]	Implementácia					g[i]
		1	2	3	4	5		1	2	3	4	5	
1	Dokumentácia	0	0	1	4	2	4,14	2	4	0	1	0	2,00
2	Úroveň povedomia IT benefitov: RP	0	0	0	1	6	4,86	1	0	0	3	3	4,00
3	Úroveň povedomia IT benefitov: užívatelia	0	0	2	3	2	4,00	3	0	2	1	1	2,57
4	Znalosti a tréningové kurzy: RP a "Nie-IT" zamestnanci	0	0	3	2	2	3,86	1	2	3	0	1	2,71
5	Odborná kvalifikácia a IT kurzy: IT zamestnanci	0	0	1	0	6	4,71	0	0	0	1	6	4,86
6	Rozdelenie zodpovednosti: RP	0	0	0	2	5	4,71	0	1	2	3	1	3,57
7	Popis práce a zodpovednosť pre zam. IT odd.	0	1	0	2	4	4,29	0	2	2	1	2	3,43
8	IT zodpovednosť pre interných užívateľov	0	0	1	4	2	4,14	0	1	2	2	2	3,71
9	IT zodpovednosť pre externých užívateľov	0	0	4	1	2	3,71	1	3	1	0	2	2,86
10	Používanie zdieľania znalostí	0	0	0	5	2	4,29	0	3	3	0	1	2,86

Priemerná úroveň dôležitosti

- Podľa H. Bin-Abbasa a S. H. Bakryho (2014) sa **priemerná úroveň dôležitosti** kontrolného prvku i pre danú organizáciu vypočíta rovnako pre každú hodnotenú doménu (S, T, O, P, E) **Vyjadríme ju pomocou vzťahu (1):**

$$W_i = \frac{\sum_{j=1}^K w_{i,j}}{K},$$

- kde
  - i – číslo konkrétneho kontrolného prvku, $i=1,2,\dots,N$,
  - N – počet kontrolných prvkov v danej doméne, tu $N = 10$ pre všetky domény,
  - j – číslo úrovne hodnotenia, $j=1,2,\dots,5$,
  - $w_{i,j}$ – skalárny súčin dvoch vektorov, jeden vektor predstavuje úroveň hodnôt hodnotiacej stupnice (j) a druhý vektor predstavuje početnosti hodnotení dôležitosti i – toho kontrolného prvku, všetkými aktérmi hodnotenia z danej organizácie,
  - K – počet hodnotiacich z IT oddelenia danej organizácie

Priemerná úroveň implementácie

- **Priemerná úroveň implementácie** kontrolného prvku i pre danú organizáciu, sa vypočíta taktiež rovnako pre každú hodnotenú doménu podľa **vztáhu (2)** (Bin-Abbas, Bakry, 2014):

$$g_i = \frac{\sum_{j=1}^K g_{i,j}}{K},$$

- kde
  - $g_{i,j}$ – skalárny súčin dvoch vektorov, jeden vektor predstavuje úrovne hodnôt hodnotiacej stupnice (j) a druhý vektor predstavuje početnosti hodnotení implementácie i – teho kontrolného prvku, všetkými aktérmi hodnotenia z danej organizácie

Indikátor percentuálnej úrovne správy IT za hodnotenú doménu – r %

- Určíme podľa vzťahu (3)

$$r = \frac{(\sum_{i=1}^N w_i \cdot g_i) \cdot 100}{l \cdot \sum_{i=1}^N w_i} \%,$$

- kde

- l – maximálna hodnota hodnotiacej škály, tu $l = 5$
- N – počet kontrolných prvkov v danej doméne, tu $N = 10$ pre všetky domény

- Tento prístup vedie k zisteniu indikátorov úrovne správy IT za hodnotenú doménu v danej organizácii v percentuálnom vyjadrení (r %).
- Nastavenia je možné aplikovať nielen na správu IT, ale aj na ďalšie oblasti, ktoré môžu byť upravené a doplnené podľa konkrétnych požiadaviek organizácie

Výsledok hodnotenia správy IT v doméne "Ľudia" – FIRMA1

- Indikátor percentuálnej úrovne správy IT (r) za doménu "Ľudia" určíme podľa vzťahu (3):

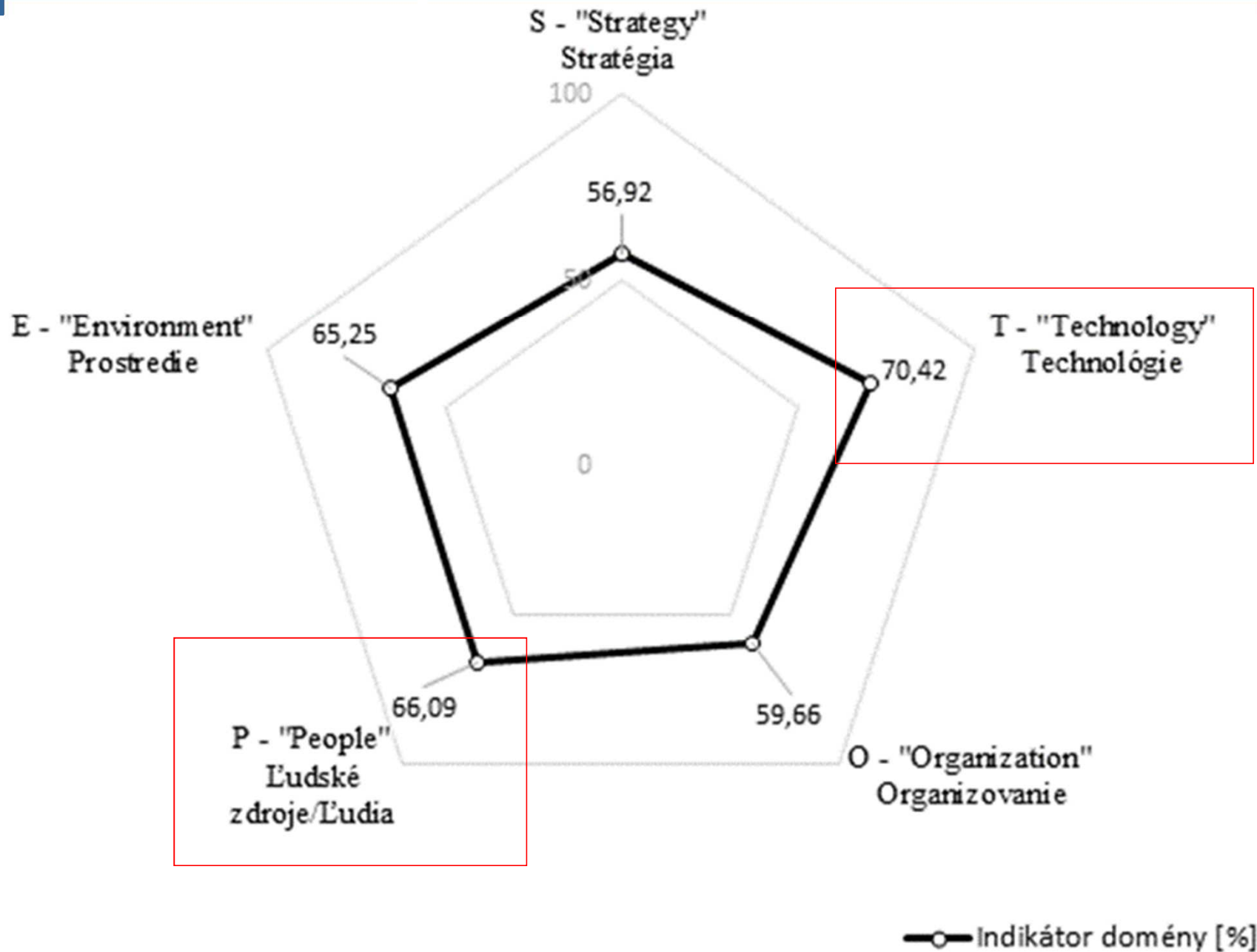
$$r = \frac{(141,14) \cdot 100}{5 \cdot 42,71} = 66,09 \%$$

"P" indikátor

$r = 66,09 \%$

- Úroveň správy IT za doménu "Ľudia" v organizácii FIRMA je 66,09 %
- Analogicky postupujeme pri výpočte indikátora percentuálnej úrovne správy IT (r) pre každú hodnotenú doménu,
- V zmysle stratégie **STOPE** musíme dostať **5 takýchto hodnôt r**
- Tieto zakresľujeme formou **lúčového diagramu**

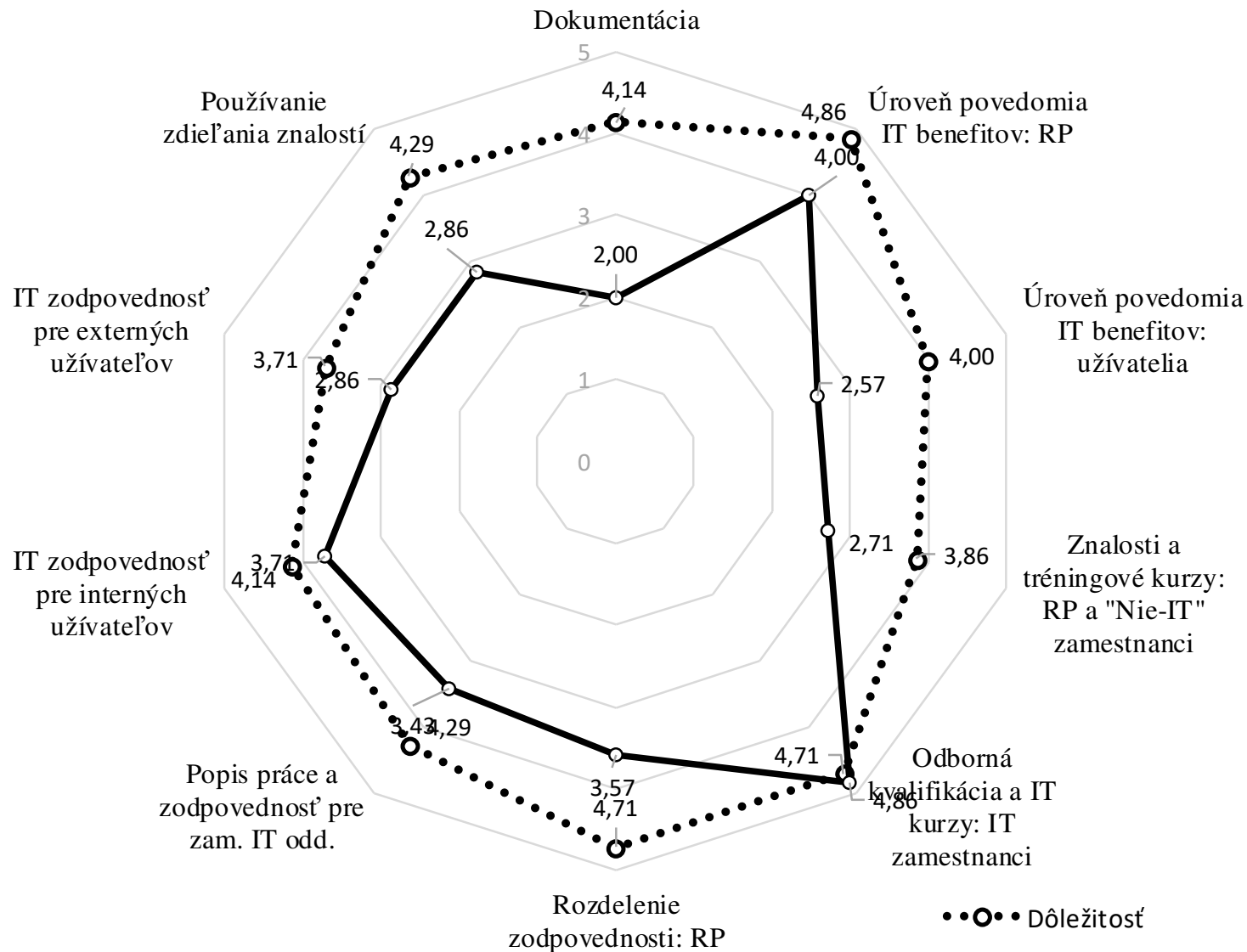
Výkonnosť správy IT [%] STOPE pohľad – FIRMA1

Príklad pre vybranú doménu

- Pre zjednodušenie sme vybrali doménu
  - **Ľudské zdroje/Ľudia**
- **Výsledky sme spracovali do jednotlivých grafov a získali sme globálny náhľad na úroveň implementácie správy IT v týchto jednotlivých organizáciách (FIRMA1, FIRMA2, FIRMA3) v predmetnej doméne**
- Na nasledujúcich sú zobrazené výsledky analýzy pre jednu **vybranú doménu (Ľudia)** z piatich domén podľa stratégie STOPE
- Na základe **porovnania** sa javia v rámci porovnávaných organizácií veľké rozdiely v **chápaní a definovaní dôležitosti** jednotlivých prvkov a zároveň ich **reálna aplikácia** v rámci týchto domén

Hodnotenie jednotlivých prvkov správy IT v doméne "Ľudia" – FIRMA1

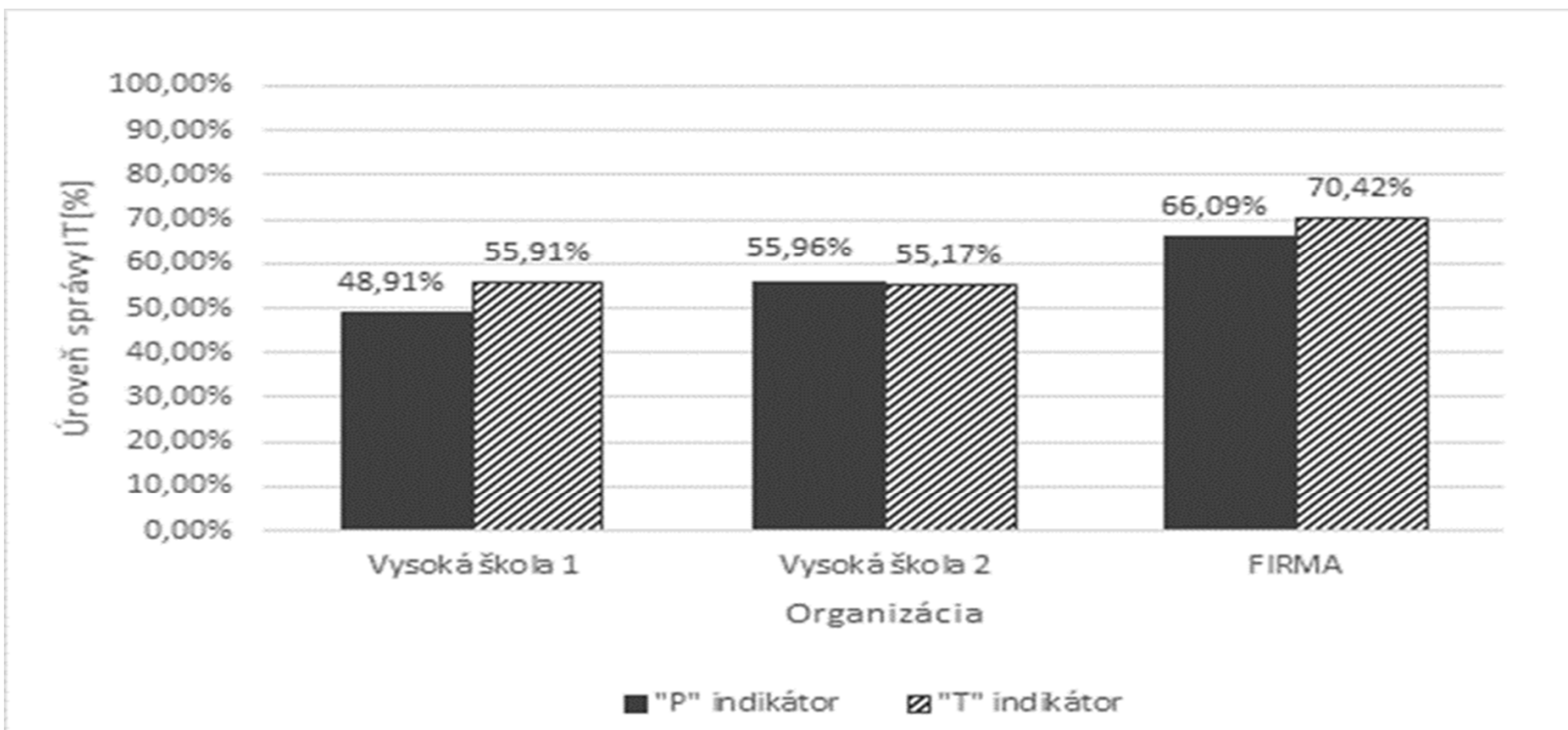
K Počet respondentov z radu vedenia IT oddelenia (K=7)

N Počet kontrolných prvkov (N=10)

Porovnanie výsledkov hodnotenia úrovne správy IT v rôznych organizáciách

- **r - indikátor percentuálnej úrovne správy IT**
- **V nasledujúcej tabuľke je porovnanie výsledkov hodnotenia úrovne správy IT pomocou indikátorov r v doméne „Ľudia“ („P“) pre tri organizácie:**
  - **FIRMA1**
  - **FIRMA2**
  - **FIRMA3**
- **Na obrázku sú porovnané indikátory r v doméne „P“ troch organizácií vo forme stĺpcového grafu**

Organizácia	„P“ indikátor	
FIRMA1	48,91%	
FIRMA2	55,96%	
FIRMA3	66,09%	

Záver

- **Použitý prístup sa venuje oblasti úrovne správy IT** na základe kontrolných otázok, ktorá sa venuje viacerým doménam správy IT
- **Práca sa zameriava na jednu vybranú doménu – Ľudia**, ktorá je veľmi **dôležitá pri správe IT** v organizácii
- **Podľa porovnania rôznych firiem** je potrebné týmto doménam venovať väčšiu pozornosť
- Doména „**Ľudia**“ je často **nedostatočne nastavená** a v rámci správy IT **sa prejavuje zhoršenými údajmi** v rámci **očakávaní a implementácie**
- **V prípade hlbšej analýzy** je možné používať ďalšie kontrolné prvky, ktoré dokážu objasniť nastavenia v rámci jednotlivých domén a **hodnotiť zostávajúce 4 domény (S, T, O, E)**

Poznámka

- Tento príspevok je výstupom projektu:
  - VEGA č. 1/0562/18 "Vzájomná prepojenosť medzi ľudským kapitálom a informačnými a komunikačnými technológiami"

Zdroje

- Bin-Abbas, H., Bakry, S. 2014. Assessment of IT governance in organizations: A simple integrated. *Computers in Human Behavior*, 32, 261-267
- COBIT 5. *A business framework for the governance and management of enterprise IT*. Information System Audit and Control Association. Dostupné na Internetu: <<http://www.isaca.org/cobit>>
- De Feo, J., & Barnard, W. 2004. *Juran Institute's six sigma breakthrough and Beyond: Quality performance breakthrough methods*. New York: McGraw-Hill
- ISO/IEC 20000. *International standards organization/international electrotechnical commission*. Geneva, Switzerland: Information Technology-Service Management
- ISO/IEC 38500. *International standards organization/international electrotechnical commission*. Geneva, Switzerland: Corporate Governance of Information Technology
- ITGI - Information Technology Governance Institute COBIT 4. 2005. *Control objectives, management guidelines and maturity models*. Illinois, USA: Rolling Meadows
- ITIL. *Information Technology Infrastructure Library*. The British Office of Government Commerce. Dostupné na Internetu: www.itil.org
- Janošcová, R., & Buček, P. 2016. *Metódy správy IT pre účinné využívanie informačných technológií v organizáciách*. In Medzinárodné vedecké dni 2016, Nitra : SPU v Nitre, 2016. ISBN 978-80-552-1502-0.
- Janošcová, R., & Jurišová, E. 2012. *Databázy - zdroj pre znalostný manažment*. 7 th International Workshop on Knowledge Management. Trenčín: Vysoká škola manažmentu v Trenčíne
- OGC. December 2005. *Office of government commerce, best practices : Introduction to ITIL*. UK: The Stationary Office
- Weill, P., & Ross, J. 2004. *IT governance: How top performers manage IT decision rights for superior results*. Boston, Massachusetts, USA: Harvard Business School
- Zviják, O. 2015. (Supranet, s.r.o.) Cit. 26. 3 2016. Dostupné na Internetu: ITM forum: <http://www.itmforum.cz/rubriky/rizeni-it-organizace-a-procesu/iso-20000-v-praxi-ake-su-aktuality/>